

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра ландшафтної архітектури та фітодизайну

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор ННІ лісового і
садово-паркового господарства
проф. Р.Д. Василюшин
« 19 » 05 2023 р.

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри ландшафтної
архітектури та фітодизайну
Протокол № 12 від 5.05.2023 р.
Завідувач кафедри
проф. О.В. Колесніченко

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОП Н.В. Пузріна

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНА СПРАВА»

спеціальність 205 «Лісове господарство» ОС «Бакалавр»
освітня програма «Лісове господарство»
ННІ лісового і садово-паркового господарства
Розробник: Попович С. Ю. – доктор біологічних наук, професор

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни «Природно-заповідна справа»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	205 – Лісове господарство	
Освітня програма	Лісове господарство	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4,0	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проєкт (робота)	немає	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2 стн, 3 нтн	4
Семестр	4, 6	7-8
Лекційні заняття	15 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.
Лабораторні заняття	немає	немає
Самостійна робота	75 год.	немає
Індивідуальні завдання	немає	немає
Кількість тижневих годин для денної форми навчання:		
аудиторних	3 год.	
самостійної роботи студента –	5 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Мета – це професійна підготовка бакалаврів лісового господарства, які зможуть при необхідності працювати на територіях природно-заповідного фонду, застосування ними знань для наукової діяльності, організації ведення екологічно збалансованого господарювання, лісокористування та його ефективного екологічного контролю.

Завдання: надання студентам теоретичних і практичних знань, вироблення у них професійної потреби щодо необхідності покращання екостану країни згідно з конституційним правом населення на чисте довкілля через створення географічно репрезентативної мережі природно-заповідних територій; усвідомлення необхідності переходу на збалансоване співвідношення земель природно-заповідного фонду з іншими категоріями лісових земель і визнання його обов'язковою складовою сталого розвитку держави; закріплення стереотипу пріоритетності збереження біотичного та ландшафтного різноманіття через формування національної екологічної мережі України, уявлення організації системи екологічно моніторингу природоохоронних територій та управління ними, підвищення рівня екологічної та природоохоронної свідомості майбутніх лісівників.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: етапи історичного розвитку природно-заповідної справи; сучасний стан природно-заповідної справи як галузі; міжнародні та національні класифікації природоохоронних територій; механізм резервування природних територій для їх майбутнього заповідання; процедуру створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду; систему управління природно-заповідним фондом України; чинне законодавство про природно-

заповідний фонд; структурно-функціональну організацію природно-заповідного фонду; сучасну мережу природно-заповідного фонду та структуру екомережі; засоби збереження природно-заповідного фонду; напрями використання природно-заповідного фонду.

уміти: застосувати знання в професійній та природоохоронній діяльності; визначати наукову цінність біорізноманіття природно-заповідного фонду; обґрунтовувати виділення і створення природно-заповідних територій; володіти методами проектування природно-заповідних територій; встановлювати режими збереження заповідних екосистем; оцінювати вплив антропогенних факторів на заповідні екосистеми; організувати громадський контроль природно-заповідного фонду; діяти у складі служб державної охорони природно-заповідного фонду; проводити найпростіші наукові спостереження в заповідних екосистемах; організовувати еколого-освітню, просвітню та рекреаційну діяльність.

Набуття компетентностей: здатність розв'язувати складні загальні й вузькі спеціальні проблеми та практичні завдання у галузі лісівничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних концепцій, теорій і методів лісівничої науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК): 1. Здатність реалізувати права і обов'язки як громадянина держави, усвідомлюючи цінності демократичного суспільства та необхідність його екозбалансованого розвитку, дотримуватися верховенства права, поважати права і свободи людини в Україні. 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку лісівничої галузі, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. 3. Прояв цінування та поваги до різноманітності та мультикультурності громадянського суспільства. 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, а також іншими іноземними мовами щодо пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел та до проведення наукових досліджень на відповідному рівні, до адаптації та дії в новій ситуації, працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. 5. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями, до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, володіння системним підходом, до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. 6. Проявлення високого рівня знань і розуміння сутності лісівничої галузі та її професійності, державних завдань. 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, планувати та керувати часом, мати навички використання фундаментальних розділів природничих і математичних наук, використання комунікаційних технологій, виявляти, ставити, вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення, розробляти та управляти виробничими проектами. 8. Проявлення прагнення до збереження навколишнього середовища, лісів, демонстрація навичок здійснення безпечної діяльності.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК): 1. Здатність застосовувати знання і уміння лісівничої науки й практичний досвід ведення лісового господарства та природно-заповідної справи в лісах, мати навички оцінювання, інтерпретації та синтезу теоретичної інформації та практичних виробничих і дослідних даних у галузі природно-заповідної справи, використовуючи базові знання зі спеціалізованих підрозділів екології, ботаніки, дендрології, зоології, проектування, формування та експлуатація компонентів лісових об'єктів, захисту і охорони раритетних лісових рослин і фітоценозів. 2. Здатність використовувати знання й практичні навички для аналізу біотичних явищ і процесів, обробки дослідних даних щодо проектування, створення і експлуатації заповідних об'єктів у лісах, проектування, створення та експлуатації компонентів охоронних лісових рослинних угруповань. 3. Здатність аналізувати стан дерев, лісостанів, особливості їх росту і розвитку на основі вивчення дослідних даних, літературних джерел та нормативно-довідкових матеріалів, а також застосовувати знання та

розуміння процесів формування заповідних об'єктів у лісах для розв'язання виробничих технологічних задач на фоні сучасних екологічних викликів. 4. Здатність вирішувати поставлені завдання зі створення насаджень, їх вирощування та формування на природно-заповідних територіях на основі вивчення літературних та нормативних джерел передового наукового та виробничого досвіду. 5. Здатність вибрати концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, зокрема сучасні досягнення у формуванні системи природно-заповідного фонду. 6. Здатність розв'язувати коло проблем та задач під час управління установами природно-заповідного фонду, шляхом самостійного навчання освоювати нові напрями, використовуючи здобуті знання у галузі природно-заповідної справи, зокрема уміння застосовувати знання та навички для проведення робіт із кадастру охоронних лісових екосистем, збереження та охорони біорізноманіття на лісових об'єктах, підвищення їх екопотенціалу. 7. Здатність до розроблення концептуальних та інноваційних проєктних рішень із комплексними діями у заповідних лісах або проєктами, відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.

Програмні результати навчання (ПРН): 1. Аналізувати основні етапи та закономірності історичного розвитку країни, лісівничої галузі та природно-заповідної справи для формування громадянської позиції, формування національної гідності та патріотизму. 2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти у галузі природно-заповідної справи. 3. Проводити літературний пошук українською та іноземними мовами і аналізувати отриману інформацію. 4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства на природно-заповідних територіях. 5. Розуміти і застосовувати особливості процесів росту і розвитку лісових насаджень, теорії та принципи ведення лісового і мисливського господарства для вирішення завдань професійної природоохоронної діяльності. 6. Здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів для організації виробничого процесу з урахуванням екологічних, технічних та технологічних можливостей. 7. Застосовувати законодавчі акти, нормативно-довідкові матеріали, організаційно-управлінську документацію з організації та ведення лісового і мисливського господарства на природно-заповідних територіях, знання з економіки та права для забезпечення ефективної природоохоронної діяльності. 8. Проєктувати та організовувати ведення лісового та мисливського господарства на природно-заповідних територіях відповідно до встановлених вимог. 9. Застосовувати лісівничі та екологічні загальновідомі методи збору дослідного матеріалу та його статистичного опрацювання. 10. Аналізувати результати досліджень лісівничо-таксаційних показників дерев, деревостанів, їх продуктивності, стану насаджень та довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази на природно-заповідному фонді. 11. Оцінювати значущість отриманих результатів досліджень дерев, деревостанів, насаджень, лісових масивів і стану довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази на природно-заповідних територіях і робити аргументовані висновки. 12. Інтегрувати та удосконалювати виробничі процеси ведення природно-заповідної справи.

3. Програма та структура навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи природно-заповідної справи

Тема лекційного заняття 1. Сутність природно-заповідної справи. Історія природно-заповідної справи Розкриваються такі питання: Мета, об'єкти, предмет, основні завдання, основоположні поняття. Структура галузі. Етапи історії природно-заповідної справи. Роль влади, вчених та громад в історії природно-заповідної справи.

Тема лекційного заняття 2. Заповідна спадщина природи. Ідеології й теорії природно-заповідної справи. Розкриваються такі питання: Природно-заповідний фонд – національне надбання. Які природні об'єкти можуть бути національним надбанням? Ідеології природно-заповідної справи. Теорії природно-заповідної справи. Основні сподвижники розвитку природно-заповідної справи.

Тема лекційного заняття 3. Класифікації природоохоронних територій. Розкриваються такі питання: Поняття про категорії природоохоронних територій. Функціональна класифікація заповідних об'єктів. Міжнародні класифікації природоохоронних територій.

Природні території особливої охорони: класифікаційна схема. Класифікація природно-заповідного фонду України. Характеристика категорій природно-заповідного фонду.

Змістовий модуль 2. Прикладні основи природно-заповідної справи

Тема лекційного заняття 4. Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі. Розкриваються такі питання: Основні засоби збереження біорізноманіття. Резервування природних територій. Створення природно-заповідних територій. Поняття про систему природно-заповідних територій. Геосозологічні основи, структурний аналіз та вимоги до системи природно-заповідних територій. Геосозологічні основи та репрезентативність мережі природно-заповідних територій: принципи і підходи. Географічні основи формування мережі природно-заповідних територій: правове поле, ландшафтні, біогеографічні, фізико-географічні засади. Лісознавчі основи формування мережі природно-заповідних територій. Особливо цінні лісові природні комплекси.

Тема лекційного заняття 5. Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі. Розкриваються такі питання: Формування мережі територій і об'єктів природно-заповідного фонду України. Загальнодержавна мережа природно-заповідних територій: сучасна і перспективна. Мережа штучно створених об'єктів природно-заповідного фонду. Мережа транскордонних природно-заповідних територій: специфіка та історія, формування в Україні. Мережа заповідних територій світової природної спадщини.

Тема лекційного заняття 6. Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі. Розкриваються такі питання: Формування екомережі: правове поле та елементи екомережі. Ресурси Всеєвропейської екомережі: смарагдова мережа, мережа об'єктів „NATURA 2000”, мережа об'єктів Рамсарської конвенції, мережі біосферних резерватів, біогенетичних резерватів, європейських природних середовищ існування, об'єктів всесвітньої спадщини, біотопів CORINE, європейських охоронних ландшафтів. Ресурси Національної екомережі України. Ресурси регіональних екомереж.

Тема лекційного заняття 7. Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду. Розкриваються такі питання: Поліфункціональне значення природоохоронних територій. Поняття про територіальну організацію природно-заповідного фонду. Проектування природно-заповідних територій після їх створення: правове поле. Структура проектів організації. Як вдосконалити типовий проект організації національного природного парку? Сутність та об'єкти функціонального зонування. Загальні підходи до функціонального зонування біосферних і природних заповідників, національних природних і регіональних ландшафтних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, зоологічних парків. Характеристика функціональних зон.

Тема лекційного заняття 8. Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду. Розкриваються такі питання: Поняття про режими збереження екосистем та їх компонентів. Нормативне регулювання режимів збереження екосистем у всіх категоріях природно-заповідного фонду. Наукові основи режимів збереження. Менеджмент екосистем.

- нормативний і скорочений терміни навчання:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи природно-заповідної справи														
Тема 1. Сутність ПЗС. Історія ПЗС.	1-2	9	2	2	-	-	5	3	2	1	-	-	-	-
Тема 2. Заповідна спадщина природи. Ідеології й теорії ПЗС	3-4	23	2	6	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Класифікації	5-6	24	3	6	-	-	15	4	2	2	-	-	-	-

природоохоронних територій.													
Разом за змістовим модулем 1	6	56	7	14	-	-	35	7	4	3	-	-	-
Змістовий модуль 2. Прикладні основи природно-заповідної справи													
Тема 1. Система формування ПЗФ як основи екомережі.	7-10	35	5	10	-	-	20	4	2	2	-	-	-
Тема 2. Структурно-функціональна організація ПЗФ	11-15	29	3	6	-	-	20	3	2	1	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	9	64	8	16	-	-	40	7	4	3	-	-	-
Усього годин	-	120	13	26	-	-	75	14	8	6	-	-	-
Курсовий проект	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	-	120	15	30	-	-	75	14	8	6	-	-	-

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	не передбачені	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія природно-заповідної справи.	2
2	Заповідна спадщина природи.	4
3	Ідеології й теорії природно-заповідної справи.	2
4	Класифікації природоохоронних територій.	6
5	Система формування природно-заповідного фонду як основи екологічної мережі.	10
6	Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду.	6

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	не передбачені	

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність ПЗС. Історія ПЗС.	5
2	Заповідна спадщина природи. Ідеології й теорії ПЗС	15
3	Класифікації природоохоронних територій.	15
4	Система формування ПЗФ як основи екомережі.	20
5	Структурно-функціональна організація ПЗФ	20

8. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Зразки контрольних питань:

1. Який механізм управління природо-заповідною справою в системі охорони природи.
2. Що таке об'єкт і предмет природно-заповідної справи.
3. Які основні завдання природно-заповідної справи.
4. У чому заключається біосферне значення природно-заповідних територій.
5. Як розуміти слова «природно-заповідний фонд України – національне надбання».
6. В чому є соціальна роль природно-заповідного фонду.
7. Що зв'язує природно-заповідну справу з лісовим господарством.
8. Що зв'язує природно-заповідну справу з мисливським господарством.
9. Що зв'язує природно-заповідну справу з садово-парковим господарством.
10. Які екологічні основи природно-заповідної справи.
11. Які етапи розвитку природно-заповідної справи.
12. Чим характерна історія природно-заповідної справи від її зародження до XVII століття.
13. Чим характерна історія природно-заповідної справи з XVII ст. до Радянської влади.
14. Чим характерна історія природно-заповідної справи за радянських часів.
15. Чим характерна історія природно-заповідної справи в пострадянські часи.
16. Які основні ідеології природно-заповідної справи.
17. Яка структура функціональної класифікації природоохоронних територій.
18. Яка структура міжнародної класифікації природоохоронних територій.
19. Яка структура національної класифікації природно-заповідного фонду України.
20. Яка сутність і принципи резервування природних територій.
21. Чи є резервування основою заповідання.
22. Які були державні заходи України у сфері резервування.
23. Які методи виділення природних територій під заповідання.
24. Як йде підготовка клопотання на створення природно-заповідного об'єкту.
25. Як відбувається проектування створення природно-заповідних об'єктів.
26. В чому зміст наукового обґрунтування проекту створення природного заповідника.
27. Які теорії заповідної геосозології.
28. Що таке репрезентативність природно-заповідних територій.
29. У чому суть поняття про систему природно-заповідних територій.
30. Які вимоги до системи природно-заповідних територій.
31. Що таке категоріально-функціональна структура системи природно-заповідних територій.
32. Які є принципи формування системи природно-заповідних територій.
33. Яка це підсистема особливо цінних лісових природних комплексів.
34. Що таке мережа природно-заповідних територій.
35. Які є різновидності мережі природно-заповідних територій.
36. Які основні статистичні показники загальнодержавної мережі ПЗФ України.
37. Які об'єкти складають мережу транскордонних природно-заповідних територій України.
38. Які об'єкти складають мережу територій світової природної спадщини в Україні.
39. Яка структура національної екомережі України.
40. Яка законодавча база про природно-заповідний фонд України.
41. У чому суть поліфункціонального значення природно-заповідних територій.
42. Що таке природоохоронне впорядкування.
43. Що таке функціональне зонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
44. Яка структура проектів організації природно-заповідних територій та охорони і
45. використання їх природних комплексів.
46. Чи підлягає використанню природно-заповідний фонд України.
47. Що таке Літопис природи.
48. Які ознаки наукової діяльності установ природно-заповідного фонду.
49. Які ознаки освітньої діяльності установ природно-заповідного фонду.
50. Які функції Музеїв природи установ природно-заповідного фонду.
51. Як здійснюється рекреаційна діяльність в установах природно-заповідного фонду.

Зразки тестів

1. «Природно-заповідна справа» є частиною:

1	заповідної геосозології
2	заповідної справи
3	культурно-заповідної справи
4	сепортології

2. Класифікаційна схема природно-заповідного фонду України охоплює:

1	природні території та об'єкти
2	природні і штучні території та об'єкти
3	штучні території та об'єкти
4	напівприродні території та об'єкти

4. Оголошення про створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного

значення здійснюється:

1	Верховною Радою України
2	Кабінетом Міністрів України
3	Президентом України
4	Міністерством охорони навколишнього природного середовища України

4. У структуру системи природно-заповідних територій України не включається:

1	біосферний заповідник
2	заповідне урочище
3	екокоридор
4	заказник

5. Об'єктом функціонального зонування не є:

1	національний природний парк
2	біосферний резерват
3	природний заповідник
4	парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва

6. Основним предметом природно-заповідної справи є:

1	формування репрезентативної мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду
2	управління природно-заповідним фондом
3	екологічна освіта
4	наукова діяльність

7. Уперше на офіційному рівні основні завдання природно-заповідної справи були визначені:

1	Законом України «Про природно-заповідний фонд України»
2	Програмою «Заповідники»
3	Законом України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі на 2000-2015 роки»
4	Програмою «Дніпро»

8. Класифікація природно-заповідного фонду України вміщує таку кількість категорій:

1	5 категорій
2	7 категорій
3	9 категорій
4	11 категорій

9. Категорія біосферного заповідника має:

1	міжнародне значення
2	загальнодержавне значення

3	регіональне значення
4	місцеве значення

10. У структуру проекту створення природно-заповідної території не входить:

1	пояснювальна записка
2	техніко-економічне обґрунтування
3	картографічні матеріали з погодженням
4	план ренатуралізації

11. У цьому переліку штучних об'єктів природно-заповідного фонду яка категорія пропущена?

... дендрологічний парк, зоологічний парк, парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва ...	<i>у бланку відповідей написати назву пропущеної категорії</i>
---	--

12. У цьому переліку природоохоронних територій класифікації МСОП відсутня така категорія:

...суворий природний резерват і територія дикої природи, пам'ятка природи, територія управління видами та місцями їх мешкання, наземний чи водний охоронний ландшафт, територія управління природними ресурсами ...	<i>у бланку відповідей написати назву відсутньої категорії</i>
---	--

13. За функціональною класифікацією заповідних об'єктів С.М.Стойка у цьому переліку відсутній такий клас:

...національні парки, резервати, пам'ятки природи, заказники природи, природні парки, штучні пам'ятки природи...	<i>у бланку відповідей написати назву пропущеної категорії</i>
--	--

14. Доповніть сталий склад принципів резервування природних територій таким:

...першочерговості, масштабності, перспективності...	
--	--

15. Якої підкатегорії категорії «пам'ятка природи» у цьому переліку не вистачає?

... <u>пам'ятка природи</u> : геологічна, гідрологічна, зоологічна, пралісова, комплексна ...	<i>у бланку відповідей написати назву шостої підкатегорії</i>
---	---

16. У підпорядкуванні якого відомства є Поліський природний заповідник?

<i>у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом</i>

17. Після підготовки наукового обґрунтування на створення природно-заповідної території настає етап:

<i>у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом</i>

18. Рішення про створення біосферного резервату приймає:

<i>у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом</i>

19. У якому місті України у 2003 році була ухвалена Карпатська конвенція?

<i>у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом</i>

20. У якій країні зародився термін «заповідна справа»?

<i>у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом</i>

21. Скільки функціональних зон виділяють у національних природних парках України?

<i>у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом</i>

22. Скільки етапів має історія природно-заповідної справи України?

<i>у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом</i>

23. Нині Україна має стільки відсотків природно-заповідних земель:

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

24. Скільки на сьогоднішній день на Кримському півострові функціонує природних заповідників?

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

25. В Україні нині функціонує така кількість зоологічних парків загальнодержавного значення:

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

26. Яким теоріям природно-заповідної справи відповідають наведені пояснення?

1. Теорія критичного мінімуму	А. Полягає в проектній методології об'єднання природних (водоохоронні ліси і заплави рік) і значно антропогенно-порушених територій в єдину систему управління природно-заповідним фондом
2. Теорія поляризованого ландшафту	В. Полягає у розв'язанні фундаментальних проблем розмірності й розрахунку мінімальної площі та мінімальної оптимальної конфігурації природно-заповідної території
3. Теорія острівної біогеографії	С. Полягає у специфіці формування мережі природно-заповідних територій як адекватній реакції на порушення цілісності природних екосистем та відповідно і функціональних зв'язків між біотичними компонентами екосистем та між самими екосистемами, що призводить до ефекту фрагментації

27. Якому із наукових принципів до формування системи природно-заповідних територій відповідають наведені пояснення?

1. Моніторинговому	А. Система повинна забезпечити збереження всієї рідкісної різноманітності генофонду, ценофонду та екофонду
2. Раритетному	В. Система має забезпечити збереження в природі всіх ланок філоценогенезу
3. Еволюційному	С. Система повинна забезпечити виконання глобальних, регіональних та локальних завдань контролю і стеження за антропогенними процесами, що відбуваються на різних екологічних рівнях

28. Функція рекреації притаманна для:

1	природного заповідника
2	національного природного парку
3	регіонального ландшафтного парку
4	ботанічного саду

29. Господарську зону виділяють у:

1	зоологічному парку
2	національному природному парку
3	регіональному ландшафтному парку
4	біосферному заповіднику

30. Виконання таких функцій природно-заповідного фонду передбачене наступними категоріями:

А. Науково-дослідної	1. Природним заповідником,
В. Еколого-освітньої	2. Біосферним заповідником,

С. Рекреаційної	3. Національним природним парком 4. Регіональним ландшафтним парком, 5. Заказником, 6. Пам'яткою природи, 7. Заповідним урочищем, 8. Ботанічним садом, 9. Дендрологічним парком, 10. Парком-пам'яткою садово-паркового мистецтва, 11. Зоологічним парком.
-----------------	---

31. Хто оголошує про створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення?

1	Президент України
2	Верховна Рада України
3	Кабінет Міністрів України
4	обласні ради депутатів

32. Основним механізмом здійснення державного екологічного контролю природно-заповідного фонду є:

1	організація офіційних перевірок
2	організація анкетування
3	організація експертиз
4	організація громадських дружин

33. Основною темою наукових досліджень у заповідниках і національних природних парках України є:

1	Кадастр природно-заповідного фонду
2	Літопис природи
3	Екологічний моніторинг
4	Географічні інформаційні системи

34. Абсолютно заповідний режим може організовуватися на всій території:

1	природного заповідника
2	національного природного парку
3	біосферного резервату
4	заказника

35. Визначення геосозології як системи наук вперше дав такий вчений:

1	Л.К.Шапошніков
2	Ф.Р.Штільмарк
3	С.М.Стойко
4	П.С.Погребняк

36. Яка з цих природоохоронних територій була першим праобразом сучасних природних заповідників?

1	«Асканія-Нова»
2	«Стужиця»
3	«Пам'ятка Пеняцка»
4	«Кримська імператорська охота»

37. Функція відтворення біорізноманіття є найбільш характерною для такої категорії:

1	пам'ятки природи
2	заповідного урочища
3	заказника
4	природного заповідника

38. Який із елементів екомережі відіграє біокомунікативну функцію?

1	природний регіон
2	природний ландшафт
3	буферна зона
4	природний коридор

39. Який із природних заповідників знаходиться у підпорядкуванні Державного комітету лісового господарства

України?

1	«Медобори»
2	«Розточчя»
3	«Горгани»
4	«Мис Мартьян»

40. Який документ зобов'язує початок розроблення проектів організації природно-заповідних територій?

1	Закон України «Про природно-заповідний фонд України»
2	Указ Президента України про створення заповідника чи національного природного парку
3	Земельний кодекс України
4	Спеціальна постанова чи розпорядження Уряду України

41. Доповніть склад перелічених міжнародних категорій природоохоронних територій, які не визнаються

МСОП, ще однією:

... антропологічний резерват, територія багатоцільового використання, об'єкт світової природної спадщини ...	<i>у бланку відповідей написати назву четвертої категорії</i>
--	---

42. Доповніть перелік функціональних зон біосферного заповідника ще однією легітимною четвертою зоною:

... <u>зона</u> : заповідна, регульованого заповідного режиму, антропогенних ландшафтів ...	<i>у бланку відповідей написати назву четвертої функціональної зони</i>
---	---

43. Вкажіть на ще один вид матеріалу до наданого переліку документів проекту створення природного заповідника:

... пояснювальна записка, планово-картографічні матеріали, картосхеми ...	<i>у бланку відповідей написати назву відсутнього виду матеріалу</i>
---	--

44. У представленому переліку елементів екомережі не вистачає четвертого елемента:

... <u>територія</u> : ключова, відновлювальна, сполучна ...	<i>у бланку відповідей написати назву відсутнього елемента екомережі</i>
--	--

45. Якої підкатегорії категорії «заказник» у цьому переліку не вистачає?

... <u>заказник</u> : ботанічний, гідрологічний, загальногеологічний, ентомологічний, іхтіологічний, карстово-спелеологічний, ландшафтний, орнітологічний, палеонтологічний ...	<i>у бланку відповідей написати назву відсутньої підкатегорії заказника</i>
---	---

46. Наука про охорону біорізноманіття називається:

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

47. Лісові урочища: Китаєво, Конча-Заспа, Голосієво з самого початку були заповідані:

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

48. Який із національних природних парків України був створений першим?

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

49. EECONET – це пряма теорія і практика формування:

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

50. У якій країні був створений перший національний парк у світі?

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

51. Коли був прийнятий Закон України «Про природно-заповідний фонд України»? Рік:

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

52. Коли в Україні було резервовано найбільше площ природних територій? Рік:

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

53. Нині в Україні є така кількість природних заповідників:

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

54. Із всієї площі земель природно-заповідного фонду України на лісовий тип рослинності припадає приблизно

такий відсоток:

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

55. За державною програмою „Ліси України” площа природно-заповідного фонду, що перебуває у

постійному користуванні підприємств та організацій сфери управління Державного комітету лісового господарства України, за планом має зрости до 2015 року до такого відсотка:

у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом

56. Яким ідеологіям природно-заповідної справи відповідають наведені пояснення?

1. Ідеологія сакрального заповідання	А. згідно з нею в природних заповідниках визнається пріоритетне право не людини, а дикої природи
2. Ідеологія заповідання природних ресурсів	В. передбачає у сьогоденнішньому контексті екологічно збалансоване використання природного потенціалу країни
3. Ідеологія етики заповідання природи	С. це найдревніша ідеологія природно-заповідної справи, яка заснована на поклоніннях богам і духам, що втілилися в природні об'єкти

57. Яким категоріям природно-заповідного фонду відповідають наведені пояснення?

1. Природний заповідник	А. Природоохоронні, науково-дослідні установи загальнодержавного значення, які повністю вилучаються з господарського використання, створюються з метою збереження в природному стані типових або унікальних для даної ландшафтної зони природних комплексів з усією сукупністю їх компонентів, вивчення природних процесів і явищ, що відбуваються в них, розробки наукових засад охорони навколишнього природного середовища, ефективного використання природних ресурсів та екологічної безпеки
2. Національний природний парк	В. Природоохоронні, рекреаційні, культурно-освітні, науково-дослідні установи загальнодержавного значення, що створюються з метою збереження, відтворення й ефективного використання природних комплексів та об'єктів, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну

	цінність.
3. Заказник	С. Природні території чи акваторії, які виділяються і створюються з метою збереження і відтворення природних комплексів чи їх окремих компонентів

58. Музеї природи створюються в:

1	природних заповідниках
2	національних природних парках
3	біосферних заповідниках
4	дендрологічних парках

59. Заповідна зона з режимом абсолютної заповідності виділяється для таких категорій:

1	зоологічного парку
2	національного природного парку
3	ботанічного саду
4	біосферного заповідника

60. Розставити у відповідності до переважаючих типів рослинності такі заповідники і національні природні парки:

А. Лісовий тип В. Степовий тип С. Водно-болотний тип	1. Природний заповідник «Горгани», 2. Луганський природний заповідник, 3. Азово-Сиваський національний природний парк, 4. Чорноморський біосферний заповідник, 5. Біосферний заповідник «Асканія-Нова», 6. Карпатський біосферний заповідник, 7. Національний природний парк «Вижницький», 8. Казантипський природний заповідник, 9. Дунайський біосферний заповідник, 10. Природний заповідник «Розточчя», 11. Національний природний парк «Сколівські Бескиди», 12. Національний природний парк «Гуцульщина», 13. Канівський природний заповідник, 14. Мезинський національний природний парк.
--	---

Індивідуальні завдання для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Відомча приналежність заповідників і НПП.
2. Основні прогалинами („білі плями”) існуючої системи ПЗФ України.
3. Нормативно-правові акти суміжного екоправа для ПЗС.
4. Правове поле фінансово-економічного механізму функціонування установ ПЗФ України.
5. Основні віхи історії ПЗС в лісовому секторі.
6. Зв'язки ПЗС з лісовим, мисливським та садово-парковим господарствами.
7. Історія заповідання цілинного степу БсЗ “Асканія-Нова”.
8. Видатні вчені у галузі ПЗС.
9. Історія ПЗС у Західній Україні.
10. Наукові ботанічні об'єкти ПЗФ України, які занесені до Держреєстру наукових об'єктів національного надбання.
11. Наукові зоологічні об'єкти ПЗФ України, які занесені до Держреєстру наукових об'єктів національного надбання.
12. Обласні «червоні списки».
13. Правила поведінки в природі, яка охороняється.
14. Основні концепції природоохоронних територій у світі.
15. Вклад зарубіжних вчених у розвиток української природоохоронної науки.
16. Основні вітчизняні сподвижники науки про заповідну природу.
17. Основні наукові школи української науки про заповідну природу.
18. Класифікації природоохоронних територій сусідніх із Україною держав.
19. Місце міжнародних категорій природоохоронних територій в українському законодавстві.
20. Міжнародні категорії природоохоронних територій, що спрямовані виключно на збереження біорізноманіття.
21. Категорії мережі територій всесвітньої природної спадщини.
22. Спільні вітчизняні та міжнародні категорії природоохоронних територій.
23. Категорія лісового генетичного резервату.
24. Категорії природоохоронних територій строгого заповідного режиму.
25. Категорії природоохоронних територій для екозбалансованого природокористування.
26. Зміст наукового обґрунтування на створення ПЗ.
27. Міжнародний досвід створення природоохоронних територій.
28. Громадські ініціативи щодо створення ПЗТ на межі ХХ і ХХІ століть.
29. Особливості заповідання природних ділянок за естетичними критеріями.
30. Удосконалення процесу резервування природних територій.
31. Забезпеченість фізико-географічного районування України ПЗ і НПП.
32. Заповідні ліси України: репрезентативність.
33. Заповідні степи України: репрезентативність.
34. Сучасний стан забезпечення фізико-географічних зон України БсЗ.
35. Сучасний стан забезпечення гірських країн України заповідниками і НПП.
36. Статистичні показники загальнодержавної мережі ПЗТ України.
37. Статистичні показники загальнодержавної мережі штучних об'єктів ПЗФ України.
38. Статистичні показники ПЗФ, які передбачалося створити державними програмами України.
39. ПЗФ адміністративних областей проживання студентів.
40. Характеристика трilaterального біосферного резервату «Східні Карпати».
41. Характеристика білатерального біосферного резервату «Дельта Дунаю».
42. Характеристика Нікітського БС як найвизначнішого в Україні.
43. Об'єкт всесвітньої природної спадщини “Дуга Струве”.
44. ВБУ України міжнародного значення.
45. Смарагдова мережа Європи в Україні.
46. Європейські природні середовища існування в Україні.
47. Європейські охоронні ландшафти в Україні.

48. Стан розбудови регіональних екомереж України.
49. Функції зоологічного парку.
50. Функції дендрологічного парку.
51. Концепція вдосконалення проектів організації ПЗТ.
52. Особливості проектів організації лісових ПЗТ.
53. Особливості проектів організації штучних заповідних парків.
54. Функціональне зонування Чорноморського БсЗ.
55. Підходи до функціонального зонування РЛП.
56. Функціональне зонування Карпатського НПП.
57. Функціональне зонування НПП "Святі Гори".
58. Специфіка охоронної зони Поліського ПЗ.
59. Режим збереження лісових екосистем.
60. Екоправопорушення ПЗФ, факти і правові аспекти.
61. Менеджмент заповідних екосистем: біосозологічні засади.
62. Охоронні зобов'язання і положення про установи ПЗФ.
63. Фінансово-економічний механізм функціонування ПЗС.
64. Традиційне природокористування.
65. Музеї природи установ ПЗФ.
66. Екотуризм на ПЗФ.
67. Провідні рекреаційні центри ПЗФ України.
68. Екологічні фонди установ ПЗФ.

9. Методи навчання.

- пасивні методи навчання: *засвоєння лекційного матеріалу;*
- активні методи навчання: *полеміка, ділові ігри, ситуаційні завдання, логічні схеми, тренінги* тощо;
- демонстраційні матеріали: *слайди, відеофільми, географічні карти;*
- моделювання мереж природно-заповідного фонду;
- моделювання екомереж різних рівнів;
- застосування прикладів стандартів ISO тощо

10. Форми контролю.

Основною формою контролю знань є проведення модульних контрольних і залікових тестових робіт. За їх результатами модульних контрольних тестових робіт виводиться основна оцінка, яка переводиться у рейтингові бали. До них додаються бали за усні знання по кожному змістовому модулю.

11. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 26.04.2023 р. протокол № 10)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

12. Навчально-методичне забезпечення

1. Бурда Р.І., Андрієнко Т.Л., Клименко О.М., Борисик Б.В. Заповідна справа. Програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців в аграрних вищих навчальних закладах II-IV рівнів акредитації з напрямку 0708 «Екологія» (спеціальність 6.070800 «Екологія та охорона навколишнього природного середовища»). – Київ: Аграрна освіта, 2003. – 9 с.
2. Попович С.Ю., Корінько О.М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Природно-заповідна справа» студентами денної форми навчання за напрямом 1304 – «Лісове і садово-паркове господарство». – К.: Видавничий центр НАУ, 2005. – 27 с.
3. Попович С.Ю., Корінько О.М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Природно-заповідна справа» студентами заочної форми навчання за напрямом 1304 – «Лісове і садово-паркове господарство». – К.: Видавничий центр НАУ, 2005. – 25 с.
4. Попович С.Ю., Корінько О.М., Гузій А.І., Парчук Г.В. Природно-заповідна справа. Програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців напрямку 1304 «Лісове та садово-паркове господарство» в аграрних вищих навчальних закладах II-IV рівнів акредитації. – К.: Аграрна освіта, 2005. – 11с.
5. Чернявський М.В. Методичні вказівки для студентів лісогосподарського факультету з курсу «Природозаповідна справа». – Львів: УкрДЛТУ, 1997. – 25 с.

13. Рекомендовані джерела інформації

ОСНОВНІ

1. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи: Навч. посіб. – Рівне: РДТУ, 2000. – 239 с.
2. Заповідна справа в Україні: Навч. посіб. / За ред. М.Д.Гродзинського, М.П.Стеценка. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.
3. Заповідна справа / ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., СОЛОДКИЙ В.Д., МАСІКЕВИЧ Ю.Г. та ін. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2002. – 240 с.
4. Ковальчук А.А. Заповідна справа: науково-довідникове видання. – Ужгород: підприємство «Ліра», 2002. – 312 с.
5. Основи заповідної справи. – К.: Видавн.-поліграф. центр «Київський університет», 2002. – 128 с.
6. **Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Навчальний посібник. – К.: Арістей, 2007. – 480 с.**
7. Солодкий В.Д., ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., МАСІКЕВИЧ Ю.Г., Білокінь М.В., Гринь С.О., Шапорєв В.П., Моїсєєв В.Ф. Заповідна справа: Підручник. – Чернівці: Зелена Буковина, 2005. – 288 с.
8. Фурдичко О.І., Сівак В.К., Солодкий В.Д. Заповідна справа в Україні: Підручник. – Чернівці: Зелена Буковина, 2005. – 336 с.

ДОПОМІЖНІ

1. Горб К.М. Теорія та практика організації території особливої охорони: Навч. посіб. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. – 56 с.
2. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., МАСІКЕВИЧ Ю.Г., СОЛОДКИЙ В.Д. та ін. Управління природоохоронною діяльністю. – Харків: НТУ «ХПІ», 2002. – 304 с

інформаційні ресурси

<http://www.rada.gov.ua/laws/> – Природоохоронне законодавство України;
<http://www.menr.gov.ua/> – Міністерство охорони навколишнього природного середовища України;
<http://unesco.org.ua/> – Національна комісія України у справах ЮНЕСКО;
<http://unesco.org/mab> – Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера» щодо біосферних резерватів;
<http://www.ecnc.nl/doc/lynx/> – Всеєвропейська екологічна мережа;
www.panda.org/dcpo – Міжнародний фонд дикої природи (WWF International, Дунайсько-Карпатська програма);
<http://whc.unesco.org/heritage.htm> – Конвенція про Всесвітню спадщину;
<http://ramsar.org/> – Рамсарська конвенція;
www.biospace.nw.ru ; www.ecoethics.ru ; www.elol.nw.ru/kekz – Київський еколого-культурний центр;
<http://www.biodiv.org/default.shtml> – Науково-освітній центр збереження

біорізноманіття Мінприроди України та НУ «Києво-Могилянська академія»;
www.proforest.org – Міжнародний методичний посібник з проблем
збереження особливо цінних лісів.

Лектор, д. б. н., професор

С. Ю. Попович

